

POSTANOWIENIE

Dnia 11 października 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania W. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych

i Spraw Publicznych w dniu 11 października 2006 r.,

zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 13 marca 2006 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił wyrok Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 maja 2004 r. oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ten sposób, że zwolnił W. J. od obowiązku zwrotu zasiłku chorobowego za okres od 1 do 5 stycznia 2004 r., a w pozostałej części odwołanie wnioskodawcy oddalił.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił: 1) naruszenie prawa materialnego przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności art. 17 ust. 1 i 3 w związku z art. 68 ustawy z dnia 25

czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zm.) poprzez przyjęcie, że skarżącemu nie należał się zasiłek chorobowy, art. 66 ust. 2 powołanej ustawy przez przyjęcie, iż bezpodstawnie wypłacono mu zasiłek chorobowy oraz art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) poprzez jego niezastosowanie, 2) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, w szczególności art. 373 k.p.c. w związku z art. 370 k.p.c. i art. 379 pkt 2 k.p.c. poprzez przyjęcie i rozpoznanie apelacji złożonej przez organ rentowy nie posiadający legitymacji biernej w niniejszym postępowaniu oraz naruszenie art. 350 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie postanowieniem z dnia 9 stycznia 2006 r. w zaskarżonym skargą kasacyjną wyroku sprostowania polegającego na zastąpieniu w pkt 2 ogłoszonego na rozprawie sformułowania „oddala apelację” sformułowaniem „oddala odwołanie”. Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku. Jako wartość przedmiotu zaskarżenia wskazana została kwota 6.825,36 złotych.

Postanowieniem z dnia 13 marca 2006 r. Sąd Okręgowy odrzucił skargę kasacyjną wskazując, iż jest ona niedopuszczalna w świetle art. 398² § 1 k.p.c., zgodnie z którym skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach o prawa majątkowe z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Ponadto stosownie do art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. skarga kasacyjna winna zawierać wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie, którego to wymogu skarga wnioskodawcy nie spełnia. Wypełnienie wskazanego warunku nie może bowiem polegać na odwołaniu się do samych podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia.

W zażaleniu na powyższe postanowienia wnioskodawca zarzucił: 1) naruszenie art. 387⁶ § 2 k.p.c. oraz art. 387⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 3 k.p.c. poprzez odrzucenie skargi kasacyjnej, 2) naruszenie przepisów postępowania, a to art. 398² § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że przedmiotem postępowania nie jest roszczenie o charakterze niemajątkowym, a nadto art. 387⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż skarga kasacyjna nie zawiera wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania oraz jego uzasadnienia, podczas gdy wymogi te zostały spełnione i 3) naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 2 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie podniesionego zarzutu braku legitymacji biernej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., podczas gdy stroną w sprawie był Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., a także art. 378

§ 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 51 k.p.c. poprzez wydanie zaskarżonego postanowienia przez sędziego, który brał udział w wydaniu zaskarżonego wyroku. Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

W uzasadnieniu zażalenia podniesiono, że Sąd Okręgowy nie dostrzegł oparcia skargi kasacyjnej na bezwzględnej przyczynie odwoławczej, jaką jest nieważność postępowania. W tym zakresie skarżący powołał się na pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w postanowieniu z dnia 10 kwietnia 2002 r., II UKN 190/02, zgodnie z którym samo wskazanie przez stronę wnoszącą kasację, że zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza prawo, bądź że w sprawie doszło do nieważności postępowania, jest spełnieniem wymagania przedstawienia okoliczności uzasadniających jej rozpoznanie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, choć nie wprost sformułowany, wynika z ostatniego zdania jej uzasadnienia, zaś uzasadnienie wniosku wynika z uzasadnienia skargi kasacyjnej. W zakresie zarzutu nieważności postępowania zażaleniowego skarżący przytoczył wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2004 r. stwierdzający, że art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 401 pkt 1 k.p.c. i art. 379 pkt 4 k.p.c. jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji w zakresie, w jakim ogranicza wyłącznie sędziego z mocy samej ustawy tylko do spraw, w których rozstrzyganiu brał udział w instancji bezpośrednio niższej. W ocenie skarżącego, Sąd drugiej instancji, wydając zaskarżone postanowienie, pominął podnoszone w skardze kasacyjnej zarzuty dotyczące nieważności postępowania apelacyjnego, które winny skutkować bezwzględnym uchyleniem orzeczenia. Wskazał nadto, że będące przedmiotem postępowania roszczenie nie miało charakteru majątkowego, gdyż decyzja organu rentowego w istocie odmawiała wnioskodawcy prawa do zasiłku chorobowego. W wyroku z dnia 13 maja 1997 r., II UKN 104/97 Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których przedmiotem sporu jest prawo do określonego świadczenia, kasacja jest dopuszczalna bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia. Skoro nie są tożsame pojęcia „objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego” oraz „zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego”, to w sprawie, w której orzeczenie dotyczyło przyznania prawa do zasiłku, a nie jego zwrotu, zaprezentowany przez Sąd drugiej instancji pogląd nie znajduje zastosowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Nieuzasadniony jest zarzut naruszenia zaskarżonym postanowieniem 379 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 51 k.p.c., gdyż przytoczony przez skarżącego w zażaleniu wyrok

Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2004 r., sygn. SK 19/02 (OTK-A z 2004 r., z. 7, poz. 67) nie znajduje w niniejszej sprawie zastosowania. W powołanym wyroku Trybunał Konstytucyjny orzekł o niekonstytucyjności art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 401 pkt 1 k.p.c. oraz art. 379 pkt 4 k.p.c. w zakresie, w jakim ogranicza wyłączenie sędziego ex lege tylko do tych spraw, w których rozstrzyganiu brał udział w instancji bezpośrednio niższej. Zgodnie z art. 51 k.p.c. sędzia powinien zawiadomić sąd o zachodzącej podstawie swego wyłączenia i wstrzymać się od udziału w sprawie. Skarżący nie dostrzega, że ocena dopuszczalności skargi kasacyjnej – stosownie do art. 398⁶ § 2 k.p.c. – w pierwszej kolejności należy do sądu drugiej instancji, a więc tej samej, w której zostało wydane orzeczenie zaskarżone skargą kasacyjną. Przepis art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. nie odnosi się natomiast w jakimkolwiek zakresie do udziału sędziego w wydaniu orzeczenia w postępowaniu międzyinstancyjnym. Odrzucenie przez sąd drugiej instancji skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. ze względu na jej niedopuszczalność nie ma nic wspólnego z rozpatrywaniem jej zasadności. Jest to jedynie formalny skutek badania dopuszczalności skargi w zakresie spełnienia wymogów w przepisie tym określonych. W tym formalnym badaniu dopuszczalności skargi kasacyjnej może wziąć udział sędzia, który brał udział w składzie sądu wydającego wyrok zaskarżony skargą (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2002 r., I PZ 21/02, OSNP z 2004 r. nr 6, poz. 103). Skoro więc w wydaniu zaskarżonego postanowienia nie brał udziału sędzia wyłączony na podstawie art. 48 § 1 k.p.c., to nie zachodziła sytuacja uregulowana w art. 51 k.p.c., a w konsekwencji postępowanie Sądu drugiej instancji nie jest dotknięte nieważnością z art. 379 pkt 4 k.p.c.

Zgodnie z art. 398⁴ § 1 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać oznaczenie zaskarżonego orzeczenia (pkt 1), przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (pkt 2), wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie (pkt 3) oraz wniosek o uchylenie lub zmianę orzeczenia (pkt 4). Ustawodawca, wprowadzając przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu przed Sądem Najwyższym (art. 87¹ k.p.c.), a więc także do sporządzenia skargi kasacyjnej, postawił temu środkowi zaskarżenia wysokie wymagania profesjonalne. Wśród tych wymagań jest przedstawienie w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie (398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.). Przepis ten wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Uzasadnienie wniosku natomiast

powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Celem tego wymogu jest umożliwienie Sądowi Najwyższemu oceny, czy w danej sprawie istnieją podstawy do przyjęcia skargi kasacyjnej, czy też do odmowy takiego przyjęcia. Dlatego przy przedstawieniu jako okoliczności uzasadniającej rozpoznanie skargi kasacyjnej nieważności postępowania skarżący winien opisać, na czym nieważność ta polega. Braki skargi kasacyjnej w zakresie wskazanych wyżej elementów konstrukcyjnych powodują, że skarga jest dotknięta tzw. brakiem istotnym, nienaprawialnym w trybie właściwym do usuwania braków formalnych i w związku z tym podlega odrzuceniu bez wzywania do ich uzupełnienia z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Trafne jest stanowisko Sądu Okręgowego, że skarga kasacyjna wnioskodawcy nie zawiera w ogóle wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania, zaś końcowe jej sformułowanie „mając na uwadze powyższe wywiedzenie skargi kasacyjnej jest uzasadnione i konieczne” warunku tego nie spełnia. W rozpoznawanej sprawie nie chodzi bowiem o to, czy przytoczone przez stronę skarżącą uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest wystarczające, czy też nie, oraz w jakim miejscu skargi zostało zawarte, lecz o to, że wniosek taki w ogóle w skardze kasacyjnej nie został zawarty. Odrzucenie skargi kasacyjnej w tych okolicznościach nie ma rangi merytorycznej oceny skargi ani też oceny zasadności lub legalności orzeczenia wydanego przez Sąd drugiej instancji. Było bowiem wyłącznie wynikiem negatywnej oceny spełnienia przez skarżącego formalnych wymogów konstrukcyjnych skargi kasacyjnej. Brak w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania, a także brak odpowiadającego ustawowym wymaganiom uzasadnienia tego wniosku (art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.) są brakami nieusuwalnymi, powodującymi odrzucenie skargi kasacyjnej

(por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC z 2006 r., z. 4, poz. 75).

Stosownie do art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego.

Sprawą z zakresu ubezpieczeń społecznych jest zgodnie z art. 476 § 2 k.p.c. sprawa, w której wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych dotyczących między innymi ubezpieczeń społecznych oraz innych poza emeryturami i rentami świadczeń w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Przedmiot sporu w tych sprawach określa więc przedmiot decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych. W zaskarżonej przez wnioskodawcę decyzji z dnia 28 maja 2004 r. organ rentowy zobowiązał go do zwrotu niesłusznie pobranego zasiłku chorobowego za okres od 3 lutego do 7 czerwca 2003 r. oraz od 19 sierpnia 2003 r. do 5 stycznia 2004 r. wraz z odsetkami w łącznej kwocie 6.825,36 złotych. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie nie jest zatem objęcie wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym, lecz prawo do zasiłku chorobowego i obowiązek zwrotu zasiłków nienależnie pobranych. Nie budzi wątpliwości, iż jedną z przesłanek nabycia prawa do zasiłku chorobowego jest podleganie ubezpieczeniu społecznemu, jednakże okoliczność ta nie zmienia przedmiotu postępowania w niniejszej sprawie, co oznacza, iż Sądy obu instancji rozpoznały i rozstrzygnęły sprawę o prawo do zasiłku, nie zaś sprawę podlegania ubezpieczeniu społecznemu. Tym samym za trafny należy uznać pogląd Sądu Okręgowego wyrażony w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, że niniejsza sprawa nie jest sprawą o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, lecz sprawą o prawo majątkowe w rozumieniu art. 398² § 1 k.p.c. Sprawa o przyznanie prawa do zasiłku chorobowego jest bowiem sprawą o prawo majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., II UZ 144/00, OSNAPiUS z 2002 r. nr 19, poz. 473 i z dnia 13 marca 2001 r., II UZ 14/01, OSNAPiUS z 2003 r. nr 2, poz. 48).

Z powyższych względów zażalenie podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.